

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ISSN 2413-3329

ISSN 2520-6788

НАУКОВИЙ ВІСНИК

**МУКАЧІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

СЕРІЯ

«ПЕДАГОГІКА ТА ПСИХОЛОГІЯ»

Збірник наукових праць

Випуск 2 (8)' 2018

МУКАЧЕВО

2018

**Науковий вісник Мукачівського
державного університету
Серія «Педагогіка та психологія»
Випуск 2 (8) 2018**

Головний редактор

Товканець Ганна Василівна – д. пед. н.,
професор (Україна)

Заступник головного редактора

Теличко Наталія Вікторівна – д. пед. н.,
доцент (Україна)

Відповідальний секретар

Лалак Наталія Володимирівна – к. пед. н.,
доцент (Україна)

Редакційна колегія:

Щербан Тетяна Дмитрівна – д. психол. н.,
професор (Україна)

Максименко Сергій Дмитрович – д. психол. н.,
професор, академік НАПН України (Україна)

Ничкало Нелля Григорівна – д. пед. н., професор,
академік НАПН України (Україна)

Староста Володимир Іванович – д. пед. н.,
професор (Україна)

Карандашев Юрій Миколайович – д. психол. н.,
професор (Республіка Польща)

Оросова Рената – доктор філософії (Словацька
Республіка)

Саболич Єва – доктор філософії у галузі загальної
педагогіки та історії педагогіки, професор
(Угорщина)

Сенько Тетяна Володимирівна – д. психол. н.,
професор (Республіка Польща)

Попович Наталія Михайлівна – д. пед. н., доцент
(Україна)

Фізеши Октавія Йосипівна – д. пед. н., професор
(Україна)

Березовська Лариса Іванівна – к. психол. н.
(Україна)

Качур Мирослава Михайлівна – к. пед. н.,
доцент (Україна)

Кобаль Василь Іванович – к. пед. н., доцент
(Україна)

Корнієнко Інокентій Олексійович –
д. психол. н., доцент (Україна)

Лавренова Марія Василівна – к. пед. н., доцент
(Україна)

Липчанко-Ковачик Оксана Василівна – к. пед. н.
(Україна)

Пинзенник Олена Мафтеївна – к. пед. н., доцент
(Україна)

Фенцик Оксана Миколаївна – к. пед. н., доцент
(Україна)

*Матеріали друкуються мовою оригіналу.
Відповідальність за викладений матеріал несуть
автори статей.*

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого
засобу масової інформації

Серія: КВ №22663-12563ПР від 15.03.2017 р.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

Серія: ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Збірник наукових праць включено
до переліку фахових видань України
з педагогічних наук

(Наказ МОН України № 5015
від 16 травня 2016 р.)

Збірник представлено

у таких наукометричних базах даних:

Російський індекс наукового цитування (Росія);

Research Bib (Японія), Index Copernicus (Польща),

Cite Factor, Infobase Index (Індія),

Genamics Journal Seek, Academic Keys (США),

ACNP Catalogue (Італія)

Засновник і видавець:

Мукачівський державний університет
Україна, 89600, Закарпатська область,

м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел. (03131) 2-11-09, факс (03131) 2-11-09

e-mail: ppmsu2015@ukr.net

Рецензенти:

Хомич Лідія Олексіївна – доктор педагогічних
наук, професор.

Гошовський Ярослав Олександрович –
доктор психологічних наук, професор.

*Рекомендовано до друку та поширення через
мережу Інтернет Вченою радою Мукачівського
державного університету
(протокол № 4 від 22.11.2018 р.)*

**Науковий вісник Мукачівського державного
університету. Серія «Педагогіка та психологія»**

- збірник наукових праць, який структурований за
наступними напрямками: педагогічна теорія та
історія педагогіки; професіоналізація та
диверсифікація вищої школи; розвиток
особистості та освітні технології; психолого-
педагогічна комунікація; компаративна педагогіка
і психологія; педагогічна та вікова психологія;
організаційна психологія та психологія праці.

УДК 37:159.9

Науковий вісник Мукачівського державного
університету. Серія «Педагогіка та психологія» :
зб. наук. пр. / Ред. кол. : Товканець Г.В. (гол. ред.)
та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2018. – Випуск
2 (8). – 253 с.

© Мукачівський державний
університет, 2018

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

ISSN 2413-3329
ISSN 2520-6788

SCIENTIFIC BULLETIN

of

Mukachevo State University

Series

«Pedagogy and Psychology»

Collection of scientific articles

Issue 2 (8)' 2018

MUKACHEVO

2018

**Scientific Bulletin of Mukachevo State
University**
Series «Pedagogy and Psychology»
Issue 2 (8) 2018

Editor in Chief:

Tovkanets Hanna – Doctor of Pedagogy, Professor
(Ukraine)

Deputy Editors:

Telychko Nataliya – Doctor of Pedagogy, Associate
Professor (Ukraine)

Executive Secretary:

Lalak Nataliya – Ph.D. in Pedagogy, Associate
Professor (Ukraine)

Editorial Board:

Scherban Tetyana – Doctor of Psychology, Professor
(Ukraine)

Maksymenko Serhiy – Doctor of Psychology,
Professor, Academician of NAPS (Ukraine)

Nychkalo Nellya – Doctor of Pedagogy, Professor,
Academician of NAPS (Ukraine)

Starosta Volodymyr – Doctor of Pedagogy, Professor
(Ukraine)

Karandashev Yuriy – Doctor of Psychology,
Professor (Republic of Poland)

Orosova Renata – Doctor of Philosophy (Slovak
Republic)

Éva Szabolcs – Ph.D. in General Pedagogy and
History of Pedagogy, Professor (Hungary)

Sen'ko Tetyana – Doctor of Psychology, Professor
(Republic of Poland)

Popovych Nataliya – Doctor of Pedagogy, Associate
Professor (Ukraine)

Fizeshi Oktaviya – Doctor of Pedagogy, Professor
(Ukraine)

Berezovs'ka Larysa – Ph.D. in Psychology, Associate
Professor (Ukraine)

Kachur Myroslava – Ph.D. in Pedagogy, Associate
Professor (Ukraine)

Kobal' Vasyly' – Ph.D. in Pedagogy, Associate
Professor (Ukraine)

Korniyenko Inokentiy – Doctor of Psychology,
Associate Professor (Ukraine)

Lavrenova Mariya – Ph.D. in Pedagogy, Associate
Professor (Ukraine)

Lypchanko-Kovachyk Oksana Vasylyivna – Ph.D. in
Pedagogy (Ukraine)

Pynzenyk Olena – Ph.D. in Pedagogy, Associate
Professor (Ukraine)

Fentsyk Oksana – Ph.D. in Pedagogy, Associate
Professor (Ukraine)

*Printed materials are in the original language.
Responsibility for the presented materials rests with the
authors of articles.*

Certificate of the print media state registration
Series KV №22663-12563PR of 15.03.2017
Publishing Subject Certificate
Series' control number 4916 of 06.16.2015
The scientific bulletin was added to the list of
professional publications of Ukraine
in Pedagogical sciences
(Order of MESU of 16.05.2016 №515)

The collection is presented in the
following scientometric databases:
Russian Scientific Citation Index (Russia);
Research Bib (Japan), Index Copernicus (Poland),
CiteFactor, Infobase Index (India), Genamics Journal
Seek, Academic Keys (the USA),
ACNP Catalogue (Italy)

Founder and Publisher:

Mukachevo State University
Ukraine, 89600, Transcarpathian region,
Mukachevo, 26 Uzhhorodska, st.
Tel. (03131) 2-11-09
Fax: (03131) 2-11-0909
e-mail: ppmsu2015@ukr.net

Reviewers:

Khomych Lidia Oleksiivna – Doctor of Pedagogy,
Professor

Hoshovs'kyi Yaroslav Oleksandrovych – Doctor of
Psychology, Professor

*Recommended for publication by the Academic Board
of Mukachevo State University
(Minutes № 4 of 22.11.2018).*

Scientific Bulletin of Mukachevo State University.
Series of «Pedagogy and Psychology» - a collection of
scientific articles, structured by the following areas:
pedagogical theory and history of pedagogy;
professionalization and diversification of higher
education; personal development and educational
technology; psychological and pedagogical
communication; comparative pedagogy and psychology;
pedagogical and developmental psychology;
organizational psychology and labor psychology.

UDC 37:159.9

Scientific Bulletin of Mukachevo State University.
Series «Pedagogy and Psychology»: collection of
scientific articles/ed. board: Tovkanets Hanna (Ed. in
Chief) and others. – Mukachevo: MSU publ., 2018. –
Issue 2 (8). – 253 p.

© Mukachevo State
University, 2018

ЗМІСТ

ПЕДАГОГІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Бочарова О. А.	
Від полікультурного суспільства до міжкультурної освіти	17
Зябловська Д. Є.	
Змістові орієнтири європейської освіти на початку ХХІ століття.....	21
Лук'янова Л. Б.	
Аналіз освітніх потреб сучасного вчителя у контексті професійного і особистісного розвитку.....	24
Ленд'єл-Сяркевич А. А., Пуйова В. І., Сенина О. А.	
Педагогічні традиції хореографічного мистецтва: історичний контекст	30
Молнар Т. І., Микуланинець А. В.	
Компетентнісний підхід як напрям удосконалення вищої педагогічної освіти.....	33
Товканець Г. В.	
Університетська освіта в контексті сталого розвитку.....	36
Товканець О. С.	
Концепція лідерства в освітньому менеджменті.....	39
Фізеші О. Й.	
Архівні джерела про діяльність початкових шкіл Закарпаття другої половини ХІХ – першої половини ХХ століття.....	43
Човрій С. Ю.	
Організаційно-педагогічні передумови становлення педагогічної освіти Закарпаття наприкінці ХVІІІ–у першій половині ХІХ століття.....	46
Яров Т. К.	
Партнерство школи і сім'ї як проблема педагогічної науки.....	49
Hnatyk Katalin	
Historical aspects of Hungarian as foreign language teaching.....	52
Lizák Pavol	
Perspectives of textile education in educational system in Slovak Republic.....	55
Orosová Renáta, Petříková Katarína, Starosta Volodymyr	
Úroveň odborně-predmetových kompetencí budoucích učitel'ov optikou cvičného učitel'a.....	59
Petrasová Alica	
Spôsobilosť kriticky myslieť ako determinant transformácie systému výchovy a vzdelávania.....	64
Szabolcs Éva	
Az újrafelfedezett prohászka lajos.....	67

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ТА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Бопко І. З., Алмашій І. І.

Формування екологічної свідомості студентської молоді гуманітарних спеціальностей..... 71

Брижак Н. Ю., Островська Н. Д., Богданюк О. Д.

Методологічні засади особистісно орієнтованого навчання студентів закладів вищої освіти..... 73

Варга Л. І.

Особливості методичних засад формування соціокультурної компетенції у майбутніх вчителів іноземних мов на середньому ступені навчання..... 76

Гавришко С. Г., Маріонда І. І., Мороз Ф. В.

Проблеми готовності майбутніх вчителів до формування здорового способу життя молодших школярів..... 80

Гаснюк В. В.

Методична культура майбутнього викладача вокалу: теоретичний аспект..... 83

Добош О. М.

Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійного саморозвитку..... 86

Кас'яненко О. М.

Педагогічні умови формування готовності майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти до професійної діяльності в умовах інклюзії..... 90

Кертис Н. В., Фізер Е. К.

Міжпредметна інтеграція у процесі підготовки фахівців дошкільної освіти..... 93

Кобаль В. І., Томашевська М. О.

Дидактичний потенціал застосування інформаційних технологій в управлінні якістю освіти на основі педагогічної діагностики освітніх результатів..... 96

Козарь О. П., Іванчо Т. Р., Майборода І. Е.

Вплив українського національного костюма на формування громадянської ідентичності особистості студента в процесі фахової підготовки дизайнерів-модельєрів..... 99

Ксенофонов С. С.

Формування культури здоров'я майбутніх фахівців як педагогічна проблема..... 102

Лужанська Т. Ю., Товканець Г. В., Чубірка Г. І.

Актуальні аспекти професійної підготовки фахівців сфери туризму..... 104

Поліщук В. А.

До питання сутнісної характеристики професійної мобільності фахівця..... 108

Попович Н. М., Біличко М. С., Бегун-Трачук Л. О.

Функціональна характеристика професійно-особистісного досвіду фахівця з музичного мистецтва..... 111

Пришляк О. Ю. Компетентнісний підхід до полікультурної підготовки фахівців соціальної сфери.....	113
Серман Л. І. Аналіз рівня сформованості професійного іміджу у майбутніх учителів іноземних мов (ціннісно-мотиваційний критерій).....	117
Суколова М. А. Особливості формування фахового іміджу викладача вокалу в сучасних умовах.....	120
Хома О. М. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до навчання української мови: теоретичні засади	122
Чекан О. І., Барна Х. В., Любченко І. І. Види та способи використання інноваційних технологій в умовах модернізації навчального процесу ВНЗ.....	126
Черепаня Н. І., Русин Н. М. Формування готовності майбутніх вихователів до самоосвітньої діяльності....	128

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ТА ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Барна Х. В., Іванова В. В., Кас'яненко О. М. Художньо-мовленнєва діяльність у системі корекційної роботи з подолання мовленнєвих порушень.....	132
Ільтьо Г. Ф. Вплив політичної освіти на формування професійної компетентності і політичного світогляду майбутнього фахівця.....	134
Качур М. М., Куцин Е. К. Теоретичні основи арт-терапевтичної компетентності вчителя музичного мистецтва.....	136
Кузьма-Качур М. І., Горват М. В. Використання технології критичного мислення у процесі формування природничої компетентності молодших школярів.....	140
Лавренова М. В. Шляхи використання коміксів в освітньому процесі.....	143
Лалак Н. В., Чекан К. В. Особливості функціонування закладів загальної середньої освіти на засадах інклюзії.....	146
Матвійчук С. С. Формування художньо-конструктивного мислення учнів на уроках трудового навчання шляхом опанування техніками декорування народного одягу.....	150

Мочан Т. М., Янчишина С. Ф. Особливості професійної самореалізації вчителя початкової школи.....	152
Силадій В. В. Застосування навчальних стратегій на уроках іноземної мови в угорськомовних школах Закарпаття.....	154
Тягур В. М. Елементи STEM-освіти на уроках трудового навчання в початкових класах як засіб підвищення якості навчання.....	158
Фенчак Л. М., Василюк М. І., Майборода І. Е. Активні здоров'язберігаючі технології навчання на уроках освітньої галузі «Мистецтво».....	163
Фодор К. Й. Використання інформаційних технологій у процесі викладання англійської мови у середній загальноосвітній школі.....	167
Чуприна О. В. Методи розвитку зв'язного мовлення на уроках української мови в початковій школі.....	170
Bernátová Renáta Digitálne technológie – podpora výchovy k zdraviu rómskych žiakov mladšieho školského veku.....	173
Kušnírová Veronika, Švábová Božena Creative teacher in an inclusive school tvorivý učiteľ v inkluzívnej škole.....	176
Lypchanko-Kovachyk Oksana Methodological principles of preparation to external independent evaluation in foreign language.....	180
Şevciuc Maia, Dandara Otilia Role of alternative training strategies in superior school.....	182

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ

Голубовська І. В., Підгурська В. Ю. Практичні аспекти формування культури мовлення майбутніх учителів початкових класів.....	186
Лупак Н. М. Комунікативна компетентність майбутніх учителів мистецьких спеціальностей як предмет наукового дослідження.....	188
Магдич Т. П. Есе як лінгводидактичний метод формування ключових компетентностей учнів 10–11-х класів на уроках української мови.....	191
Моргун А. В. Формирование социально-коммуникативной компетенции в процессе социализации личности студента.....	193

Прокопович Л. С., Курило О. Й. Психолого-педагогічні та функціонально-стилістичні особливості фразеологічних одиниць казкових повістей Всеволода Нестайка.....	196
Фенцик О. М. Формування професійної компетентності майбутнього керівника закладу загальної середньої освіти: комунікативний аспект.....	200
Hertsovska Nataliia, Vozniak Khrystyna Representation of emotions in the context of modern communication.....	203
Rozman I. I., Movchan K. M. Biographical method for solving specific tasks of scientific and biographic research.....	205
Rusňák Radoslav Bolest' a smrt' v minimalistických textoch literatúry pre deti v slovenskom preklade.....	207
Telychko N. V. Goals and techniques for teaching speaking.....	211

КОМПАРАТИВНА ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ

Бистрова Б. В. Підготовка фахівців з кібербезпеки: досвід США та України.....	214
Бокша Н. І. Навчально-наукові лабораторії у підготовці фахівців галузі легкої промисловості в технічних університетах Чехії та Словаччини.....	216
Лабош К. Я. Залучення дітей ромського населення до освітнього процесу: досвід Словаччини.....	220
Мартин О. М. Професійна педагогічна освіта в європейських країнах як об'єкт педагогічних досліджень.....	222
Тетерюк-Кінч Ю. С. Фахова підготовка майбутніх викладачів гри на фортепіано у Словацькій Республіці.....	225
Feltsan Inna Development of swedish state policy in adult education.....	229
JadczaK Katarzyna Doskonalenie zawodowe i samokształcenie w edukacji zawodowej w Polsce oraz w Niemczech (z doświadczeń własnych).....	232
Janicka-Panek Teresa Kompetencje kluczowe określone przez unię europejską a ich uwzględnienie w klasach I-III szkoły podstawowej w Polsce.....	236

ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ

Нелін Є. В.

Становлення психоаналітичної педагогіки у контексті метапсихології З. Фрейда (ч. 1)..... 241

Щербан Т. Д.

Психологічні особливості впливу самооцінки на навчально-професійну діяльність..... 244

ПЕДАГОГІЧНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Барчі Б. В., Барчій М. С.

Емоційна культура як складова професійної підготовки майбутніх педагогів..... 247

Іванова В. В.

Сучасний стан проблеми психолого-педагогічного супроводу соціально-особистісного розвитку дітей дошкільного віку..... 249

«Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія» № 2 (8) 2018 містить статті за матеріалами доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Освіта та формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції» (25-26 жовтня 2018 року, м. Мукачево).

CONTENTS

EDUCATIONAL THEORY AND HISTORY OF PEDAGOGICS

Bocharova O. A.	
From multicultural society to intercultural education.....	17
Ziablovska D.Ye.	
Essential guidelines of European education at the beginning of the 21st century.....	21
Lukianova L. B.	
Analysis of educational needs of a modern teacher in the context of professional and personal development.....	24
Lend'el –Syarkevych A. A., Puyova V. I., Senyna O. A.	
Pedagogical traditions of choreographic art: historical context.....	30
Molnar T. I., Mykulanynets A. V.	
Competence approach as a direction of improvement of higher pedagogical education.....	33
Tovkanets H. V.	
University education in the context of stable development.....	36
Tovkanets O. S.	
Leadership concept in educational management.....	39
Fizeshi O. Y.	
Archival sources about the activity of the primary schools of Transcarpathia of the second half of the XIX and first half of the XX century.....	43
Chovriy Sofiya	
Organisational and Pedagogical Prerequisites for the Development of Pedagogical Education in Transcarpathia in Late XVIII – First Half of XIX Century.....	46
Yarov T. K.	
Partnership of school and family as a problem of pedagogical science.....	49
Hnatik K. B.	
Historical aspects of Hungarian as foreign language teaching.....	52
Lizák Pavol	
Perspectives of textile education in educational system in Slovak Republic.....	55
Orosova Renáta, Petriková Katarína, Starosta Volodymyr	
Úroveň odborných kompetencií budúcich učiteľov optikou cvičného učiteľa.....	59
Petrasová Alica	
Spôsobilosť kriticky myslieť ako determinant transformácie systému výchovy a vzdelávania.....	64
Szabolcs Éva	
The rediscovered Prohászka Lajos.....	67

PROFESSIONALIZATION AND DIVERSIFICATION OF HIGHER EDUCATION

Bopko I. Z., Almashiy I. I. Formation of ecological consciousness of student youth of humanitarian specialties.....	71
Bryzhak N. Yu., Ostrovskaya N. D., Bogdanyuk O. D. Methodological foundations of personally oriented study of students of institutions of higher education.....	73
Varga L. I. Features of methodical principles of formation of socio-cultural competence of future teachers of foreign languages at the secondary level of education.....	76
Gavryshko S. G., Marionda I. I., Moroz F. V. Problems of the readiness of future teachers to form a healthy lifestyle of junior pupils.....	80
Hasniuk V. V. Methodological culture of future vocal teacher: theoretical aspect.....	83
Dobosh O. M. Preparation of future teachers of pre-school educational institutions to professional self-development.....	86
Kasianenko O. M. Pedagogical conditions of readiness formation of future specialists of pre-school establishments to professional activity in terms of inclusion.....	90
Kertys N. V., Fizer E. K. Interdisciplinary integration in the process of preparation of specialists of pre-school education.....	93
Kobal V. I., Tomashevskaya M. O. Didactic potential of application of information technologies in the management of education quality on the basis of pedagogical diagnostics of educational results.....	96
Kozar O. P., Ivancho T. R., Mayboroda I. E., Influence of Ukrainian national costume on the formation of a student's civic identity in the process of professional training of designers.....	99
Ksenofontov S. S. Formation of the health culture of future specialists as a pedagogical problem.....	102
Luzhanska T. Y., Tovkanets H. V., Chubirka H. I. Actual aspects of professional training of specialists in the sphere of tourism.....	104
Polishchuk V. A. To the problem of the essential characteristics of professional mobility of a specialist.....	108
Popovych N. M., Bilychko M. S., Behun-Trachuk L. O. Functional characteristics of professional and personal experience of specialist in musical art.....	111

Pryshlyak O. Y. Competence approach to multicultural training of specialists in the social sphere.....	113
Serman L. I. Analysis of the level of formation of a professional image of future teachers of foreign languages (value and motivation criterion).....	117
Sukholova M. A. Peculiarities of formation of a professional image of vocal teacher in modern conditions.....	120
Khoma O. M. Training of the future teacher of elementary school for the teaching of the Ukrainian language: theoretical basis.....	122
Chekan O. I., Barna Kh. V., Lyubchenko I. I. Types and methods of using innovative technologies in terms of modernization of educational process of higher educational establishment.....	126
Cherepanya N. I., Rusyn N. M. Formation of readiness of future teachers to self-education activity.....	128

EDUCATIONAL TECHNOLOGIES AND PERSONALITY DEVELOPMENT

Barna Kh. V., Ivanova V. V., Kasianenko O. M. Artistic and speech activity in the system of correctional work in overcoming speech disorders.....	132
Il'tio G. F. Influence of political education on the formation of professional competence and political outlook of the future specialist.....	134
Kachur M. M., Kutsyn E. K. Theoretical principles of art-therapeutic competence of a teacher of musical art...	136
Kuzma-Kachur M. I., Horvat M. V. Using the technology of critical thinking in the process of forming the natural competence of junior pupils.....	140
Lavrenova M. V. Ways of using comics in the educational process.....	143
Lalak N. V., Chekan K. V. Peculiarities of functioning of institutions of general secondary education on the basis of inclusion.....	146
Matviychuk S. S. Formation of artistic and constructive thinking of students at the lessons of labor education by mastering techniques of decorating folk costumes.....	150

Mochan T. M., Yanchyshyna S. F.	
Features of professional self-actualization of elementary school teacher.....	152
Syladiy V. V.	
Application of educational strategies at the lessons of a foreign language in the Hungarian-language schools of Transcarpathia.....	154
Tyahur V. M.	
Elements of STEM-education at the lessons of labor training in elementary school as a means of improving the quality of education.....	158
Fennchak L. M., Vasylynka M. I., Mayboroda I. O.	
Active health-saving educational technologies at the lessons of „art“ sphere.....	163
Fodor K. Y.	
The use of information technology in the process of teaching English in a secondary school.....	167
Chuprina O. V...	
Methods of coherent speech development on the lessons of Ukrainian language in elementary school.....	170
Bernátová Renáta	
Digitálne technológie – podpora výchovy k zdraviu rómskych žiakov mladšieho školského veku.....	173
Kushnírová Veronika, Shvábová Božhena	
Creative teacher in an inclusive school	176
Lypchanko-Kovachyk O.V.	
Methodological principles of preparation to external independent evaluation in foreign language.....	180
Şevciuc Maia, Dandara Otilia	
Role of alternative training strategies in superior school.....	182

PSYCHOLOGICAL AND EDUCATIONAL COMMUNICATION

Golubovska I. V., Pidhurska V. Yu.	
Practical aspects of the formation of speech culture of future teachers of elementary school.....	186
Lupak N. M.	
Communicative competence of future teachers of art sphere as a subject of scientific research.....	188
Magdych T. P.	
Essay as a lingvodidactic method for the formation of key competencies of pupils of the 10th-11th grades at the Ukrainian language lessons.....	191
Morgun A. V.	
Formation of social and communicative competence in the process of student's personality socialization	193

Prokopovych L. S., Kyrylo O. Y. Psychologica, pedagogical, functional and stylistic features of phraseological units of fairy-tale novels of Vsevolod Nestayko.....	196
Fentsyk O. M. Formation of professional competence of the future head of establishment of general secondary education: communicative aspect.....	200
Hertsovska Nataliia, Vozniak Khrystyna Representation of emotions in the context of modern communication.....	203
Rozman I. I., Movchan K. M. Biographical method for solving specific tasks of scientific and biographic research.....	205
Rusňák Radoslav Bolest' a smrt' v minimalistických textoch literatúry pre deti v slovenskom preklade.....	207
Telychko N. V. Goals and techniques for teaching speaking.....	211

COMPARATIVE PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY

Bystrova B. V. Training of cybersecurity professionals: experience of the USA and Ukraine.....	214
Boksha N. I. Educational and scientific laboratories as a form in the training specialists in the sphere of light industry in the technical universities of the Czech Republic and Slovakia.....	216
Labosh K. Y. Attraction of children of the Romani dimension to the educational process: Slovakia's experience.....	220
Martyn O. M. Professional pedagogical education in European countries as an object of pedagogical research.....	222
Tereryuk-Kinch Y. S. Professional training of future teachers of piano playing in the Slovak Republic...	225
Feltsan Inna Development of Swedish state policy in adult education.....	229
Jadczyk Katarzyna Doskonalenie zawodowe i samokształcenie w edukacji zawodowej w Polsce oraz w Niemczech (z doświadczeń własnych).....	232
Janicka-Panek Teresa Kompetencje kluczowe określone przez unię europejską a ich uwzględnienie w klasach I-III szkoły podstawowej w Polsce.....	236

ORGANIZATIONAL PSYCHOLOGY AND PSYCHOLOGY OF WORK

Nelin Y. V.

The formation of psychoanalytic pedagogy in the context of metaphysics of Z. Freud (part 1)..... 241

Scherban T. D

Psychological peculiarities of the influence of self-assessment onto educational and professional activity 244

PEDAGOGICAL AND DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY

Barchi B. V., Barchiy M. S.

Emotional culture as a component of professional training of future teachers..... 247

Ivanova V. V.

The current state of the problem of psychological and pedagogical support of social and personal development of children of preschool age..... 249

«Scientific Bulletin of Mukachevo state university. Series «Pedagogy and Psychology» № 2 (8) 2018 contains articles on the materials of reports at II International Scientific and Practical Conference «Education and formation of competitiveness of specialists in terms of integration» (October 25-26, 2018 , Mukachevo).

9. Поселецька К. А. Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до професійної самореалізації: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / К. А. Поселецька. – Вінниця, 2017. – 339 с.

References

1. Artemova, O. I. Profesiyna samorealizatsiya osobystosti v suchasnykh umovakh [Professional self-realization of the person in modern conditions]. Available at: <http://www.social-science.com.ua>
2. Bekh I. D. (2017), Samorealizatsiya osobystosti yak vyznachal'nyy chynnyk yiyi zhyttyediyal'nosti [Self-realization of the person as a determining factor of her life] Multidimensionality of the person: theory, psychodiagnostics, correction. Corpusscences works on materials All-Ukrainianscience-practice internship seminar participation, (Poltava, March 23, 2017), Ed. board: S. D. Maksymenko, M. I. Stepanenko, S. M. Shevchuk, N. V. Sulaev, K. V. Sedykh, V. F. Morgun (for issue), Poltava: PNPV V.G. Korolenko, P. 31–36.
3. Busel V.T. (2005), Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukraiyins'koyi movy (z dod. I dopov.) [Great explanatory dictionary of contemporary Ukrainian language (with additional and additional materials)], K.; Irpin': VTF «Perun», 1728 p.
4. Demydenko V. K. (2004). Samorealizatsiya: sutnist', stanovlennya, rozvytok [Self-realization: essence, formation, development]. Pedagogy and psychology. Bulletin of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 2 (43), P.31–36.
5. Ekonomova O. S. (2014), Profesiyna samorealizatsiya osobystosti v mezhakh fakhovoyi muzychno-pedahohichnoyi pidhotovky [Professional self-realization of the person within the limits of professional music-pedagogical preparation.] Scientific notes: a collection of scientific works. Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine. ped Un-t them. Drahomanov, Kyiv, Vol.120, P.40–49.
6. Zyazyun I. A. (1994), Kul'turotvorcha funktsiya vykhovannya studentiv pedahohichnoho vuzu [Cultivating function of education of students of the pedagogical university] Higher pedagogical education: sciences Method. Zb., Vol. 17, Poltava, P. 66–72.
7. Koval'ova A. V. (2005), Pedahohichni umovy samorealizatsiyi starshoklasnykiv u navchal'no-vykhovnomu protsesi zahal'noosvitn'oyi shkoly: avtoref. dys. na zdobuttya stupenya kand. ped. nauk: 13.00.07 – teoriya ta metody ka vy'xovannya. [Pedagogical conditions of self-realization of high school students in the educational process of a secondary school: Author's abstract of thesis for the degree of Candidate Of Pedagogical Sciences: 13.00.07 – theory and methods of education], Lugansk, 20 p
8. Poperechna L. (2013), Kryteriyy profesiynoho rozvytku vchytelya pochatkovykh klasiv [Criteria for the professional development of elementary school teachers.] Collection of scientific works of Uman State Pedagogical University, 1, P. 211–219.
9. Poselets'ka K. A. (2017), Pidhotovka maybutnikh uchyteliv filolohichnykh spetsial'nostey do profesiynoyi samorealizatsiyi [Preparation of future teachers of philological specialties for professional self-realization]: thesis for obtaining a scientific degree of a candidate of pedagogical sciences in specialty 13.00.04 – theory and methods of vocational education, Vinnytsya, 339 p.

В статтє раскрывается сущность и особенности процесса профессиональной самореализации учителя начальной школы. Автором проанализированы различные подходы к толкованию таких понятий как «самореализация» и «профессиональная самореализация». Отмечено ведущих аспектах объективных оценок проявления профессионального развития учителя начальных классов как субъекта деятельности. Рассмотрены основные стадии которые проходит специалист в своем профессиональном становлении.

Ключевые слова: самореализация, профессиональная самореализация, профессиональное становление, учитель начальной школы.

The purpose of the article is to study the specifics of the professional self-actualization of the teacher of the primary school, his becoming a specialist. In the process of research, the following methods were used: theoretical (analysis, synthesis, comparison, classification) - for the study and analysis of philosophical, psychological and pedagogical literature in order to clarify the essence of the concepts of "self-realization", "professional self-realization", empirical (observation, questioning) - for determination of the level of understanding of the teachers of the primary classes of the specifics of professional self-realization. Professional self-realization of primary school teachers requires the creation of an appropriate environment that would stimulate self-realization and professional self-realization as a personal as well as social value and would contribute to the development of the necessary skills and abilities. Creating a supportive psychological atmosphere and appropriate conditions allow teachers to study and change themselves to certain ideals and guidelines. The aspiration of the teacher to self-realization is regarded as a manifestation of human nature, the personal form of human existence in the profession, as one of the main values of the educational process. Professional self-realization of primary school teachers is a gradual professional formation based on an optimal correlation of positive motivation of pedagogical activity, certainty of acmeological priorities and productive involvement of teachers in practical activity. The problem of professional self-realization of the individual and the teacher of elementary school in particular is always relevant, because the need for self-realization is natural for a person who is capable of personal and creative activity, designing his own life path, seeks to as far as possible comprehensively understand and distinguish his own potential capabilities that will be realistic, embodied in its activities and behavior. Further research needs to be explored of the need for professional self-realization of future primary school teachers.

Key words: self-realization, professional self-realization, professional formation, primary school teacher.

УДК 81'243:373.3:811.511.141(477.887)(045)
DOI 10.31339/2413-3329-2018-2(8)-154-157

Силадій Василь Васильович,
аспірант,

Мукачівський державний університет, м. Мукачєво

ЗАСТОСУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УГОРСЬКОМОВНИХ ШКОЛАХ ЗАКАРПАТТЯ

В статті розглядається проблема навчальних стратегій як методу навчання на уроках іноземної мови. Визначено, що стратегії навчання – це конкретні процедури, які використовуються у навчанні, та які сприяють ефективності і мотиваційній забезпеченості освітнього процесу. Проведено дослідження, яке засвідчило, що застосування навчальних стратегій і одномовних і двомовних учнів

мотиваційно налаштовує на вивчення англійської мови, забезпечує ефективну організацію навчального процесу та сприяє швидкому засвоєнню іноземної мови.

Ключові слова: стратегії навчання, методи, ефективність, білінгвізм, дослідження, одномовність.

Постановка проблеми. Прагнення до вищого рівня знань, необхідність зовнішнього незалежного оцінювання зумовлюють підвищений інтерес до вивчення іноземної мови в Україні. Відповідно актуальною є проблема ефективних методів вивчення іноземної мови. В європейській освітній практиці впродовж останніх десятиліть набуває актуальності метод навчальних стратегій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед численних зарубіжних праць з питань вивчення стратегій навчання найбільш відомими є дослідження європейських дослідників Н. Андерсона, А. Венден, Дж. Гріна, Е. Коена, Р. Оксфорда, Дж. О'Меллі, А. Шамо. Згідно з Р. Оксфордом [7], навчальні стратегії – це такі прийоми, які застосовують учні, що свідомо керують своїм навчальним процесом, та які відіграють значну роль в розвитку комунікативних навичок. В результаті застосування правильно підібраних стратегій вивчення мови учень здобуває знання вищого рівня, а також впевненість в собі. Підхід до вивчення іноземної мови на основі навчальних стратегій стає визначним чинником освіти.

Як зазначають лінгвісти Д. Данкер [3] і Дж. Рігней [9] і, навчальні стратегії – це прийоми, що застосовуються учнями з метою покращення ефективності засвоєння, збереження та пошуку інформації. Варто додати, що навчальні стратегії є специфічними прийомами, які застосовуються учнями для того, щоб нові знання, набуті в нових ситуаціях, засвоювалися легше, швидше, більш свідомо, ефективно та щоб ці самі знання легше передавались.

Зарубіжні педагоги вже давно використовують термін «навчальні стратегії». Інтерес до стратегій вивчення іноземних мов виник у 60-х роках 20-го сторіччя. А. Венден і Д. Рубін [10] були одними з перших вчених, які визначили поняття «навчальні стратегії» та запропонували їх класифікацію. Вони трактують стратегії як «будь-який набір дій, кроків, планів, які застосовують учні для одержання, зберігання, доступу та використання інформації» і поділяють їх на безпосередньо стратегії навчання; комунікаційні стратегії; соціальні стратегії

Мета статті: обґрунтувати застосування методу навчальних стратегій у процесі вивчення іноземної мови в умовах угорськомовного освітнього середовища Закарпаття.

Результати дослідження. Навчальні стратегії – це освітні технології, спрямовані на формування комунікативної компетентності та прийоми, які застосовуються у навчальній діяльності. Аналіз лінгвістичної, педагогічної і психологічної літератури дає підстави визначити певні типи навчальних стратегій. О. Маллей і Й. Хамот виокремлюють три основні групи навчальних стратегій: когнітивні, метакогнітивні, соціальні. Система класифікації стратегій за А. Хамот, Дж. О'Маллей [6] суттєво відрізняється від попередніх класифікацій. Вона є більш розгорнутою та детальною, а також більш систематичною з точки зору індивідуальних та групових стратегій, містить значно менше спеціалізованої термінології та може застосовуватися у формуванні всіх типів мовних навичок. Р. Оксфорд [7] поділяє стратегії на дві основні групи: безпосередні та опосередковані стратегії. Ці групи він поділяє на 6 підгруп. До безпосередніх стратегій він відносить пам'ять, а також когнітивні та компенсаційні стратегії; опосередковані стратегії, в свою чергу, включає також когнітивні, афективні та соціальні стратегії. Опосередковані та безпосередні стратегії перебувають у постійній взаємодії, окремі групи доповнюють одна одну.

За Р. Оксфордом, кожна безпосередня стратегія служить для розумової обробки мовних знань, але кожна з трьох підгруп обробляє інформацію на іншому рівні, і їх мета також відрізняється:

– стратегії, пов'язані з пам'яттю, служать для класифікації здобутих знань, допомагають учням зберігати та знаходити засвоєну інформацію;

– завдяки когнітивними стратегіями учням стає набагато легше зрозуміти засвоєну інформацію, висловлювати, формулювати свою думку на мові, яку вони вивчають;

– компенсаційні стратегії, як наприклад, вгадування невідомої інформації або застосування синонімів чи порівнянь, дозволяють учням користуватися мовою, яку вони вивчають, незважаючи на недостатні знання.

Опосередковані стратегії допомагають учням керувати здобутими знаннями, сюди відносяться, наприклад, концентрація, переробка інформації, планування та оцінка; афективні стратегії допомагають учням керувати своїми почуттями, мотивацією та поведінкою; соціальні стратегії допомагають їм навчатися, здобувати нові знання під час спілкування з іншими. Опосередковані стратегії вивчення мови допомагають в ефективному навчанні навіть тоді, коли учні не користуються безпосередньо мовою, яку вони вивчають. Ці стратегії є корисними у будь-якій мовній ситуації та можуть застосовуватись для розвитку всіх мовних навичок.

Протягом останніх років було опубліковано чимало досліджень щодо можливостей розвитку навчальних стратегій учнів. Багато з них виявилися надзвичайно результативними, адже вони показали, що навчальні стратегії учнів можна розвивати.

Л. Томпсон та Дж. Рубін [11] називають це навчальними або стратегічними тренінгами. З точки зору численних стратегій ці тренінги виявилися ефективними, але, на жаль, були і такі, що не принесли жодних результатів. Реагуючи на вищевказане дослідження, Р. Оксфорд та Д. Крукал [8] запропонували декілька можливостей для подальшого дослідження навчальних стратегій в контексті особливостей їх застосування при вивченні іноземної мови одномовними, двомовними та багатомовними учнями.

У дослідженні ми зосередили увагу на застосуванні навчальних стратегій при вивченні іноземної мови в угорськомовній школі, в якій більшість учнів володіють на побутовому рівні двома мовами – українською та угорською. В цій статті не були детально висвітлено особливості навчання одномовних учнів, натомість буде детально описано вибір стратегій двомовними учнями в порівнянні з вибором учнів одномовних.

Перш ніж проаналізувати, які саме стратегії застосовують двомовні та багатомовні учні при вивченні іноземної мови, слід визначити поняття двомовності та багатомовності. Поняття двомовність застосовується у тому випадку, коли людина здатна у повсякденному житті користуватися двома мовами на одному і тому ж рівні. Важливо знати, що поняття двомовної людини та двомовності, як зазначає О. Гарці [5], мають різні відтінки та технічні визначення. Г. Вальдес і Р. Фигероа [12] відзначають, що особи, які є двомовними, володіють системами двох мов одночасно, ці системи взаємно поєднуються, але все ж відрізняються одна від одної, спираються одна на одну та взаємозалежні з точки зору лінгвістичного середовища та комунікативних потреб. Двомовна особа тимчасово володіє однією з мов краще, ніж іншою. Учень-білінгв володіє обома мовами відносно вільно, як у формальному, так і в неформальному середовищі, мислить та розмовляє обома мовами, але при читанні та письмі одна з мов є домінуючою. Коли людина думає або спілкується, часто відбувається перемикання кодів.

Більшість дослідників, які цікавляться особливостями осіб-білінгвів, часто намагаються усунути проблеми зіставлення двомовних і одномовних учнів, застосовуючи поздовжні виміри, або де поздовжні дані неприйнятні, там застосовуються перехресні підходи, орієнтовані на одну з груп носіїв мови. Слід також брати до уваги соціолінгвістичну структуру даної групи, середовище, в якому проживають учні, соціальне, культурне та освітнє становище, а також лінгвістичні особливості обох мов.

Згідно з дослідженням Р. Буран [1] було проаналізовано особливості двох шкіл, в яких навчалися лише хлопчики, а також двох інших, в яких навчалися лише дівчата. При цьому перевірялася гіпотеза, згідно з якою учні-білінгви мають когнітивні переваги в порівнянні з одномовними ровесниками. Результати аналізу показали, що навчальні стратегії хлопчиків-білінгвів, а також старших дівчаток, були на вищому рівні, ніж у випадку одномовних учнів. Отже, результати цього дослідження підтвердили гіпотезу, що двомовність позитивно впливає на розумних, талановитих дітей.

Наше дослідження щодо застосування навчальних стратегій при вивченні іноземної мови (англійської) проводилося у сьомому класі у наступних школах з угорською мовою навчання: Угорською гімназією м.Ужгород, Мукачівська ЗОШ імені Ференца Ракоці, ліцей з гуманітарним та природничим профілем с. Великі Береги та Варіївська ЗОШ Берегівського району.

Аналіз результатів анкетування засвідчив, що одномовні учні запам'ятовують інформацію більш ефективно, ніж їх ровесники-білінгви. Причини цього, ймовірно, слід шукати у складності одночасного використання двох мов. Білінгви інколи не приділяють цьому багато уваги.

Наступний крок – засвоєння всіх розумових стратегій. Основною метою в цій ситуації було спостереження за тим, як учні практикують англійську мову за допомогою різних методів. За словами більшості одномовних учнів, вони спочатку засвоюють звуки, практикують вимову англійських слів, після чого намагаються застосовувати їх на практиці. Одномовні учні залюбки спілкуються з англомовними ровесниками, читають книги та інші тексти англійською мовою. Натомість, білінгви не так часто ініціюють спілкування. Їм більше до вподоби поділяти отримані знання на окремі елементи, щоб краще зрозуміти та засвоїти їх. Вони спочатку переглядають текст, а потім читають його повторно, більш ретельно. З їхніх відповідей можемо дізнатися, що вони намагаються спілкуватися англійською майже на рівні рідної мови, тому багато разів повторюють та записують нові слова. Отже, представники обох груп перекладають нові слова дослівно, але узагальнення отриманої інформації не характерне для жодної з них. З цього дослідження також випливає, що 70% учнів-білінгвів тренуються вимовляти нові слова, але вони, як правило, не вивчають для цього правила вимови.

Учні віком 13 років відповіли, що частіше розширюють свої знання, переглядаючи фільми англійською мовою або слухаючи музику. Серед них не є популярним отримання знань за допомогою вивчення правил. Виятком є лише одиниці, більшість базує нові знання на креативності. Натомість, одномовні учні часто складають конспекти та вивчають правила, пов'язані з новою інформацією, яку вони нещодавно засвоїли. Щодо застосування розумових (ментальних) методів, одномовні учні досягли 3,2 бала з п'яти, а двомовні – 2,8. Найбільш проблематичним виявилось заповнення прогалин, що виникають в результаті недостатніх знань. Виявлено, що в обох групах учасники не мають фактично ніякого досвіду в цьому плані. Все ж, учні-білінгви були більш зацікавлені у вирішенні цієї проблеми, ніж їх одномовні ровесники.

Наступне питання стосувалося того, як саме учні організовують свій навчальний процес, якими прийомами та методами вони користуються при вивченні англійської мови. Відповіді на це питання були надзвичайно різноманітні: хлопці як правило застосовують добре перевірені методи навчання, в той час як дівчата часто випробовують нові методи та прийоми. Обидві групи відповіли, що, якщо вони роблять помилки та помічають їх, то наступного разу намагаються бути більш уважними та виправляти ці помилки. 90 % учнів уважно спостерігає за тими, хто спілкується англійською мовою в їх оточенні.

Згідно з А. Хамот і Л. Купер [2] як надзвичайно успішні, так і менш успішні учні застосовують навчальні стратегії, але у випадку останніх було помічено, що, як правило, їм важко зорієнтуватись щодо того, яку саме стратегію слід застосовувати в даній ситуації. Вирішення цієї проблеми є завданням вчителя, який повинен пропонувати широкий спектр стратегій та постійно підтримувати учнів, щоб вони випробували та регулярно застосовували їх. У випадку як одномовних, так і двомовних учнів, 85% учасників відповіли, що вони завжди намагаються бути якнайкращими та якнайуспішнішими учнями.

Емоції значною мірою впливають на учнів в ході навчального процесу. Порівнявши відповіді обох груп, можна сказати, що учні-білінгви справляються з своїми емоціями та керують ними краще, ніж їх одномовні ровесники. Одномовні учні часто відчувають напругу, якщо їм потрібно спілкуватися англійською мовою. Все ж вони рідко користуються конспектами при вивченні мови, хоча ці конспекти можуть бути корисними навіть для того, щоб час від часу записувати в них свої емоції. Майже половина учнів винагороджує себе, якщо досягає хороших результатів на уроках англійської мови. Отже, можна сказати, що на заваді одномовних учнів стоїть більше перешкод, ніж у випадку білінгвів, особливо якщо потрібно керувати своїми емоціями.

Остання частина анкети була зосереджена на навчанні учнів разом з ровесниками. Багато з опитаних навчаються разом з іншими учнями, в той час як деякі з них надають перевагу навчанню наодинці. Хоча учні-білінгви частіше навчаються разом з іншими, одномовні учні також часто надають перевагу цьому методу. Ще один цікавий нюанс: в ході дослідження виявилось, що більшість одномовних учнів не просить англомовних осіб виправляти їхні помилки під час спілкування, що також може означати, що вони набагато рідше навчаються спільно з іншими, рідше спілкуються з особами, рідною мовою яких є англійська, а також більш сором'язливі, ніж їх ровесники-білінгви.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Як одномовні, так і двомовні учні мотиваційно налаштовані на вивчення англійської мови та здобувають нові знання про культуру англомовних країн. Це, звісно, є обов'язковою умовою вивчення мови та розширення знань. Хоча обидві групи користуються методом навчальних стратегій, все ж вони застосовують їх не в однакових пропорціях. Учні-білінгви користуються навчальними стратегіями більш сміливо та ефективно в процесі вивчення англійської мови як іноземної. Хоча існують випадки, коли одномовні студенти є більш ефективними, наприклад, при запам'ятовуванні нового матеріалу, все ж в плані креативності учні-білінгви однозначно виділяються серед своїх ровесників. Вони також організовують свій навчальний процес більш ефективно, адже вони вже володіють методами, які вони застосовували при вивченні другої мови і завдяки цим методам засвоєння іноземної мови для них стає швидшим та ефективнішим.

Емоції також відіграють надзвичайно важливу роль у вивченні іноземної мови. На фоні вказаних тут даних, в цьому плані білінгви знову ж таки мають переваги – вони більш впевнено та рішуче користуються іноземною мовою, яку вивчають. Що стосується навчання та співпраці з ровесниками, то це є питання позитивного світогляду. Хоча обидві групи застосовують цю стратегію, все ж вони застосовують її не досить часто. Швидше за все, вони ще не усвідомили переваги цієї стратегії.

Загалом, навчальні стратегії відіграють надзвичайно важливу роль в ефективному вивченні іноземної мови і заслуговують подальшої уваги з метою вдосконалення вивчення іноземної мови.

*Стаття виконана за сприяння програми Колегіум Талантум, 2018 р.

Угорщина. This work was supported by the Collegium Talentum 2018 Programme of Hungary.

Список використаних джерел

1. Burán, R. P. (1988). Testing of Hispanic students: Implications for secondary education. Paper prepared for the National Commission on Testing and Public Policy. Unpublished manuscript, University of California, Santa Barbara.
2. Chamot, A. V., & Kupper, L. (1989). Learning strategies in foreign language instruction. «Foreign Language Annals», 22, 13-24.
3. Dansereau, D. F. (1985). Learning strategy research. In J. W. Segal, S. F. Chipman & R. Glaser (Eds.), Thinking and learning skills: Relating instruction to research. Vol. 1 (pp. 209-239). Hillsdale, N.J.: Erlbaum.
4. Fishman, J. (1987) Language and Ethnicity in Minority Sociolinguistic Perspectives Multilingual Matters.
5. García, Ofelia, ed. 1991. Bilingual Education: Focusschrift in honor of Joshua A. Fishman. Amsterdam: John Benjamins.
6. O'Malley, J.M.&Chamot, A.U. (1990), Learning Strategies in Second Language Acquisition, CUP.
7. Oxford, R.L. (1990), Language Learning Strategies, Newbury House
8. Oxford, R.L., & Crookall, D. (1989). Research on language learning strategies: Methods, findings, and instructional issues. «Modern Language Journal», 73, 404-419.
9. Rigney, J. W. (1978). Learning strategies: A theoretical perspective. In H. F. O'Neil, Jr. (Ed.), Learning strategies (pp. 165-205). New York: Academic Press.
10. Rueda, R., & Mercer, J. (1985). A predictive analysis of decision-making practices with limited English proficient handicapped students. Los Alamitos, CA: Southwest Régiónál Laboratory for Educational Research and Development. (ED 266 590).
11. Thompson, L., & Rubin, J. (1993). "Improving listening comprehension in Russian." Washington, DC: Department of Education, International Research and Studies Program.
12. Valdes, G., & Figueroa, R. (1989, October). The nature of bilingualism and the nature of testing: Towards the development of a coherent research agenda. Prepared for the National Commission on Testing and Public Policy. Unpublished manuscript, University of California, Berkeley, & University of California, Davis.
13. Wenden, A. and Joan Rubin (1987) Learner Strategies in Language Learning. New Jersey: Prentice Hall.

References

1. Burán, R.P. (1988). Testing of Hispanic students: Implications for secondary education. Paper prepared for the National Commission on Testing and Public Policy. Unpublished manuscript, University of California, Santa Barbara.
2. Chamot, A. V., & Kupper, L. (1989). Learning strategies in foreign language instruction. «Foreign Language Annals», 22, 13-24.
3. Dansereau, D. F. (1985). Learning strategy research. In J. W. Segal, S. F. Chipman & R. Glaser (Eds.), Thinking and learning skills: Relating instruction to research. Vol. 1 (pp. 209-239). Hillsdale, N.J.: Erlbaum.
4. Fishman, J. (1987) Language and Ethnicity in Minority Sociolinguistic Perspectives Multilingual Matters.
5. García, Ofelia, ed. 1991. Bilingual Education: Focusschrift in honor of Joshua A. Fishman. Amsterdam: John Benjamins.
6. O'Malley, J.M.&Chamot, A.U. (1990), Learning Strategies in Second Language Acquisition, CUP.
7. Oxford, R.L. (1990), Language Learning Strategies, Newbury House
8. Oxford, R.L., & Crookall, D. (1989). Research on language learning strategies: Methods, findings, and instructional issues. «Modern Language Journal», 73, 404-419.
9. Rigney, J. W. (1978). Learning strategies: A theoretical perspective. In H. F. O'Neil, Jr. (Ed.), Learning strategies (pp. 165-205). New York: Academic Press.
10. Rueda, R., & Mercer, J. (1985). A predictive analysis of decision-making practices with limited English proficient handicapped students. Los Alamitos, CA: Southwest Régiónál Laboratory for Educational Research and Development. (ED 266 590).
11. Thompson, L., & Rubin, J. (1993). "Improving listening comprehension in Russian." Washington, DC: Department of Education, International Research and Studies Program.
12. Valdes, G., & Figueroa, R. (1989, October). The nature of bilingualism and the nature of testing: Towards the development of a coherent research agenda. Prepared for the National Commission on Testing and Public Policy. Unpublished manuscript, University of California, Berkeley, & University of California, Davis.
13. Wenden, A. and Joan Rubin (1987) Learner Strategies in Language Learning. New Jersey: Prentice Hall.

В статті розглядається проблема навчальних стратегій як методу навчання на уроках іноземного мови. Визначено, що стратегії навчання – це конкретні процедури, що використовуються в навчанні, які сприяють ефективності та мотиваційній забезпеченості освітнього процесу. Проведено дослідження, яке показало, що застосування навчальних стратегій для одноязычних та двуязычних учнів мотиваційно настраїває на вивчення англійського мови, забезпечує ефективну організацію навчального процесу і сприяє засвоєнню іноземного мови швидше.

Ключові слова: стратегія навчання, методи, ефективність, білінгвізм, дослідження, одноязычье.

A number of studies have appeared in the field of language pedagogy and researches from co-genres in how best to learn and improve language learning. This is also the goal of the Learning Strategies method, which has been matured in one of the basic language learning disciplines in the past few decades. Processing and learning new information is done in a variety of ways. Strategies are learning methods. Linguistic researches show that learning strategies are the steps taken by students to increase their knowledge. Learning strategies are specific procedures that learners use to make learning easier, faster, more enjoyable, more aware, more efficient and more transferable in new situations. Compared to the average results we have to conclude that monolingual students remember more effectively and record information better than their bilingual counterparts. The cause behind is probably the disruption of the use of multiple languages. Sometimes bilingual students do not pay much attention to this. When evaluating all the elements of the questionnaire, I came to the conclusion that bilingual learners use learning strategies in English lessons more courageously and efficiently. Emotions, co-learning with partners also play an important role in language learning. In the mirror of the data, the balance is tilted to the bilingual side: they are more confident, they are more determined to use a new foreign language. All in all, strategies play an important role in effective language learning and they deserve further attention in order to acquire a higher level of learning of any foreign language in this fast-paced, foreign-language world.

Key words: strategies, research, bilingualism, monolingual, questionnaire, effective, method, procedure.